

Beslut om omfattningen av organiseringsansvaret för veterinärtjänster enligt 9 § i veterinärvårdslagen (285/2023)

Miljöhälsosektionen 18.09.2025 § 87

1892/11.05.08.00/2025

Beredning och tilläggsuppgifter
Petronella Jansson, I tillsynsveterinär
petronella.jansson2@porvoo.fi
Tiina Tiainen, chef för miljöhälsovården
tiina.tiainen@porvoo.fi

Borgå miljöhälsovård ordnar för tillfället grundläggande veterinärtjänster och akuta veterinärtjänster för alla djurarter i Borgå, Askola, Sibbo, Borgnäs, Lovisa och Lapträsk i enlighet med 11 § i den nu gällande veterinärvårdslagen (765/2009). De ovan nämnda grundläggande veterinärtjänsterna samt grundläggande veterinärtjänster för produktionsdjur i Vanda ordnas som egen verksamhet. Akuta veterinärtjänster utanför tjänstetid ordnas i samarbete med Vanda stad, där Borgå ansvarar för jouren för stora djur och Vanda för jouren för smådjur. Motsvarande tjänster köps för kommunerna Pukkila och Mörskom från Helsingfors universitets djursjukhus i Mäntsälä.

I Borgå miljöhälsovård finns fem tjänster för stadsveterinär-praktiker och två tjänster för tillsynsveterinärer. I praktikertjänsterna ingår jourskyldighet för att säkerställa tillgång till akut veterinärhjälp samt för att sköta akuta djurskydds- och djursjukdomsärenden utanför tjänstetid. Praktikerveterinärerna erbjuder akut veterinärhjälp och deltar i djurskydds- och djursjukdomstillsynen även under tjänstetid. Under tjänstetid bär tillsynsveterinärerna huvudansvaret för de tillsynsuppgifter som tilldelats veterinärerna. För kundservice och stödverksamhet vid mottagningarna finns dessutom fyra djurskötare inom miljöhälsovården. Veterinärtjänster erbjuds vid tre mottagningar: i Borgå, Lovisa och Sibbo.

Den nya veterinärvårdslagen (285/2023) träder i kraft den 1 januari 2026. Lagen föreskriver kommunernas och miljöhälsovårdens samarbetsområdets ansvar som arrangörer av offentliga veterinärtjänster. Arrangören ska se till att de veterinärtjänster som omfattas av organiseringsansvaret och som är nödvändiga med tanke på det allmänna intresset finns tillgängliga på vardagar åtminstone under tjänstetid, samt att akut veterinärhjälp även finns tillgänglig utanför tjänstetid. Omfattningen av organiseringsansvaret för veterinärtjänster kommer i fortsättningen att bestämmas utifrån regionala behov. Vid dimensioneringen av de tjänster som omfattas av organiseringsansvaret ska hänsyn tas till de tjänster som erbjuds av privata veterinärtjänsteproducenter inom området.

I lagens 9 § definieras den minimala omfattningen av organiseringsansvaret: de veterinärtjänster som anges i 8 § ska ordnas för djur som hålls för livsmedelsproduktion och pälsproduktion och akut veterinärhjälp ska ordnas för alla djur.

Övriga veterinärtjänster enligt 8 §, som är nödvändiga för djurens hälsa och välfärd samt för folkhälsan, omfattas av organiseringsansvaret i den mån det är nödvändigt för att säkerställa tillräcklig och rimligt prissatt regional tillgång till veterinärtjänster samt för att trygga en ändamålsenlig skötsel av övriga uppgifter som enligt veterinärvårdslagen åligger samarbetsområdet.

I 18 § i den nya veterinärvårdslagen föreskrivs om universitetsdjursjukhuset som producent av veterinärtjänster som omfattas av organiseringsansvaret för kommunerna och miljöhälsovårdens samarbetsområden. Helsingfors universitet, som driver universitetsdjursjukhuset, organiserar veterinärtjänster som offentliga veterinärtjänster i den omfattning som krävs för att ändamålsenligt ordna utbildning av veterinärer och veterinärmedicinsk forskning. Kommunerna och samarbetsområdena betalar universitetet för de tjänster som motsvarar det regionala servicebehov de har definierat.

Enligt jord- och skogsbruksministeriets anvisningar ska samarbetsområdet vid bedömningen av servicebehovet ta hänsyn till djurarterna och antalet djur inom området, utreda den regionala marknadssituationen och bedöma behovet av att upprätthålla egen produktion. Samarbetsområdet ska också följa utbudet från privata tjänsteproducenter i området och bedöma hur eventuella förändringar påverkar organiseringsansvaret eller dimensioneringen av de tjänster som ordnas. Organisatören ska regelbundet omvärdera omfattningen av organiseringsansvaret. Med hänsyn till rimlighetsaspekter kan tidsintervallet för en ny helhetsbedömning av marknadssituationen och anpassning till förändringar anses vara minst en ekonomisk planeringsperiod, det vill säga tre år. Detta granskningsintervall överensstämmer bland annat med vad som föreskrivs i 15 § 3 mom. i lagen om offentlig upphandling gällande tidsramen för marknadsanalys i samband med en öppenhetsannons.

För att bedöma servicebehovet inom Borgå miljöhälsovårds verksamhetsområde kartlades antalet djur i området. Det uppskattas finnas cirka 13 000–24 000 sällskapsdjur, dvs. ungefär 1/8–1/4 sällskapsdjur per invånare (källor bl.a. Livsmedelsverket, Statistikcentralen). Enligt djurhållarregistret finns det totalt cirka 360 häststall, varav cirka 110 har fler än 6 hästar. Det finns knappt 60 mjölkproduktionsgårdar i området och sammalt cirka 160 nötgårdar. Utöver dessa finns det enligt djurhållarregistret cirka 360 fårhållare och 47 svinhållare. Uppgifterna i djurhållarregistret kan innehålla osäkerheter.

I april 2025 genomfördes en enkät riktad till privata veterinärtjänsteproducenter som en del av kartläggningen av behovet av veterinärtjänster. Enkäten gjordes i samarbete med andra kommuner i Nyland och riktades till aktörer inom Borgå miljöhälsovårds område. Enkäten skickades till totalt 20 aktörer (svarprocent 80). Enligt enkäten finns det ett gott tjänsteutbud för smådjur och hästar inom Borgå samarbetsområde under dag- och kvällstid. Det finns dock ingen privat jourverksamhet dygnet runt i området. Utbudet av tjänster för produktionsdjur är begränsat, och ingen av de privata

veterinärer som behandlar produktionsdjur är intresserad av att delta i jourverksamheten.

Vid bedömningen av servicebehovet ska det även beaktas att en privat tjänsteproducent fritt kan välja sina arbetstider och sina kunder, och inte har någon skyldighet att ta emot alla djurpatienter som är i behov av hjälp.

Miljöhälsovårdens samarbetsområde kan producera de tjänster som omfattas av organiseringsansvaret som egen verksamhet eller genom att köpa tjänster från privata tjänsteproducenter. Eftersom det inom Borgå miljöhälsovårds verksamhetsområde inte finns privata veterinärtjänsteproducenter som är både kapabla och villiga att organisera alla tjänster som omfattas av organiseringsansvaret på avtalsbasis, kommer de tjänster som omfattas av Borgå miljöhälsovårds organiseringsansvar även i fortsättningen i första hand att produceras som egen verksamhet. Behovet av tillräckligt omfattande egen verksamhet stöds dessutom av behovet av förutsägbarhet i kostnaderna och kontinuitet i lagstadgade tjänster, samt av att det skulle vara mycket långsamt och kostsamt att återstarta helt utlagda tjänster. Miljöhälsovården skulle därmed även i fortsättningen ansvara för att ordna de veterinärtjänster som anges i 8 § i veterinärvårdslagen (285/2023) inom områdena Borgå, Askola, Borgnäs, Sibbo, Lovisa och Lapträsk. Jouren kan även i fortsättningen ordnas i samarbete med Vanda stad. Upphandling av veterinärtjänster från Helsingfors universitet för kommunerna Mörskom och Pukkila skulle också fortsätta som tidigare.

Att organisera akuta veterinärtjänster dygnet runt enligt den minimala nivå som föreskrivs i veterinärvårdslagen kräver minst den nuvarande resursen av praktikerveterinärer. Om det inte går att tilldela tillräckligt många praktikerveterinärer till jourverksamheten, kan de vilotider som krävs enligt tjänstekollektivavtalet inte garanteras, och den höga arbetsbelastningen som jouren medför ökar risken för hälsoskadlig arbetsbörda. För att säkerställa veterinärernas arbetssäkerhet och en smidig kundservice krävs minst den nuvarande resursen av djurskötare.

I Borgå miljöhälsovård behandlas främst smådjur under tjänstetid, men besök till hästar och produktionsdjur görs flera gånger i veckan. Under år 2024 behandlades totalt cirka 6 300 smådjurspatienter och 1 000 stordjur under tjänstetid. Under jourtid gjordes cirka 250 jourbesök. Helsingfors universitets djursjukhus behandlar cirka 1 500 patienter per år i Mörskom och Pukkila, varav majoriteten är produktionsdjur.

Praktikerveterinärernas månatliga inkomster skiljer sig avsevärt från andra löntagare. Enligt veterinärvårdslagen tar praktikerveterinärer ut en besöks- och behandlingsavgift enligt tjänstekollektivavtalet från djurägarna, samt avgift för användning av läkemedel och material. Den månadslön som arbetsgivaren betalar utgör mindre än hälften av praktikerveterinärernas totala inkomster. Om praktiker- veterinärernas rätt att ta emot patienter eller tjänsteutbudet begränsas avsevärt, och detta leder till en betydande

inkomstminskning, försämras arbetets attraktivitet. En omfattande begränsning av de tjänster som omfattas av organiseringsansvaret kan dessutom leda till att smådjursägare under dagtid börjar använda andra tjänsteproducenter. Även detta leder till en betydande inkomstminskning för veterinärerna och försämrar arbetets attraktivitet. Om personalens uppsägningar ökar och rekryteringen försvåras, äventyras Borgå samarbetsområdes förmåga att organisera akuta veterinärtjänster samt akuta tillsynsåtgärder enligt djurskydds- och djursjukdomslagen.

Sammanfattning av förslag till omfattningen av organiseringsansvaret för veterinärtjänster

Inom Borgå miljöhälsovårds verksamhetsområde föreslås att organiseringsansvaret ska omfatta alla tjänster enligt 8 § för produktionsdjur samt hobbydjur. Nedan följer en förteckning över de veterinärtjänster som omfattas av det offentliga organiseringsansvaret:

- 1) allmän undersökning och bedömning av hälsotillståndet i syfte att fastställa djurs hälsa,
- 2) identitetsmärkning av katter och hundar,
- 3) djurhälsobesök enligt artikel 25 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag") samt hälsovårdsbesök vid djurhållningsplatser där djur hålls för livsmedelsproduktion och hälsovårdsplanerna för dessa djurhållningsplatser,
- 4) vaccinering,
- 5) åtgärder för att fördriva och förebygga parasiter,
- 6) nödvändiga grundläggande åtgärder som gäller mun- och tandvård eller, om det är ändamålsenligt med beaktande av åtgärdens omfattning eller svårighetsgrad, remiss till fortsatt vård,
- 7) avhorning och borttagande av hornanlag hos nötkreatur och getter,
- 8) kontroller och undersökningar i anknytning till reproduktion samt behandling av reproduktionsproblem när det gäller nötkreatur, svin, får, getter och renar som hålls för livsmedelsproduktion,
- 9) kastrering av nötkreatur, svin, får, getter, renar, hundar och katter samt sterilisering av katter,
- 10) klinisk undersökning av ett sjukt djur och bedömning av vårdbehovet, tagning av sedvanliga prov och snabbtestning av dem eller sändande av dem för laboratorieundersökningar i syfte att utreda orsaken till djurets sjukdom samt vid behov remittering av djuret till fortsatta undersökningar,
- 11) sådan vård av ett sjukt djur som hålls för livsmedels- eller pälsproduktion som det är möjligt att ge på djurhållningsplatsen och i vilken det också ingår operation av löpmagen på nötkreatur,
- 12) grundläggande vård av första hjälpen-karaktär som behövs för något annat än ett i 11 punkten avsett djur, i vilken det ingår konservativ behandling av störningar i matsmältningskanalen och urinvägarna, behandling av inflammations- och smärttillstånd, behandling av chocktillstånd, behandling av metaboliska störningar, suturering av sår, annan motsvarande vård som högst omfattar ringa kirurgiska åtgärder, immobilisering av frakturer hos

de vanligaste små husdjuren samt sådan fortsatt behandling eller läkemedelsbehandling som är nödvändig i anslutning till vården och vid behov remittering av djuret till fortsatt behandling,
13) förlossningshjälp i vilken ingår kejsarsnitt på nötkreatur, får, getter och katter,
14) avlivning av djur.

Vaccinationer, identifieringsmärkning samt åtgärder för bekämpning och förebyggande av parasiter är centrala i förebyggandet och hanteringen av djursjukdomar. Att dessa tjänster ordnas offentligt säkerställer att området har beredskap att snabbt reagera på djursjukdomssituationer eller hot om sådana, vilket är en del av kommunens lagstadgade djursjukdomsberedskap.

Motivering till den föreslagna omfattningen av organiseringsansvaret:

- nödvändig för att säkerställa ordnandet av nödvändiga veterinärtjänster för produktionsdjur enligt veterinärvårdslagen och med tanke på det allmänna intresset, samt för att säkerställa ordnandet av akuta veterinärtjänster dygnet runt
- nödvändig för att i samarbetsområdet trygga en ändamålsenlig skötsel av de djurskydds- och djursjukdomstillsynsuppgifter som föreskrivs i veterinärvårdslagen
- viktig för att säkerställa tillräcklig och rimligt prissatt regional tillgång till tjänster

Kompletterande tjänster

Enligt 17 § i veterinärvårdslagen omfattas så kallade kompletterande veterinärtjänster som överskrider organiseringsansvaret inte av skyldigheten till bolagisering enligt kommunallagen, förutsatt att tjänsternas innehåll och omfattning är proportionerliga med hänsyn till organisatörens uppgifter enligt denna lag samt de tjänster som privata veterinärtjänsteleverantörer erbjuder inom organisatörens område.

Vid Borgå miljöhälsovårds veterinärmottagningar skulle även i fortsättningen erbjudas ett begränsat antal kompletterande tjänster enligt den nya veterinärvårdslagen (285/2023), vilka inte omfattas av de åtgärder som anges i § 8 och 9 i lagen om organiseringsansvar. Följande åtgärder föreslås ingå i de kompletterande tjänster som erbjuds inom Borgå miljöhälsovårds verksamhetsområde:

- livmoderborttagningsoperation på hund (pyometra)
- kejsarsnitt på hund och andra sällskapsdjur som inte nämns i 8 § punkt 13 i veterinärvårdslagen
- sterilisering av hund, avlägsnande av stor tumör och annan liknande omfattande mjukdelsskirurgi
- ultraljudsundersökning
- djurskötartåtgärder relaterade till djurens välbefinnande, såsom klocklippning, pälsrakning, tömning av analsäckar och andra liknande åtgärder

Att utföra ovan nämnda kirurgiska ingrepp, såsom kejsarsnitt eller operation av pyometra även på hundar, är nödvändigt om privata aktörer i området inte tar emot patienten. Alternativet till ingreppet är

avlivning av djuret för att undvika onödigt lidande. Sterilisering av hundar och andra icke-akuta bukoperationer bidrar till att upprätthålla veterinärernas kompetens för ovan nämnda akuta ingrepp.

Ultraljudsundersökningar är en central del av modern diagnostik inom akuta veterinärtjänster och påverkar direkt behandlingsbesluten, vilket gör att de även i fortsättningen bör erbjudas som en del av Borgå miljöhälsovårds veterinärtjänster.

Att vägleda djurägare i korrekt grundläggande djurvård samt att erbjuda sådan service när ägaren inte själv klarar av att utföra dessa vårdåtgärderna förebygger sjukdomar och förhindrar onödigt lidande hos djuren.

Att erbjuda kompletterande tjänster i den föreslagna omfattningen stödjer personalens yrkeskompetens och upplevs även som etiskt meningsfullt. Möjligheten att utföra operationer bidrar till att upprätthålla och utveckla kliniska färdigheter, vilket är avgörande både för patientsäkerheten och personalens arbetsmotivation.

De kompletterande tjänsterna prissätts marknadsmässigt, och kunderna debiteras enligt de faktiska kostnader som uppstår för staden. Intäkterna från avgifterna beräknas uppgå till cirka 5 000 euro per år.

Miljöhälsovårdschefen

Borgå miljöhälsovårds veterinärtjänster omfattar enligt 9 § i veterinärvårdslagen (285/2023) alla åtgärder som anges i lagens 8 §. Organiseringsansvaret täcker veterinärtjänster som är nödvändiga med tanke på det allmänna intresset och säkerställer att helheten av uppgifter inom veterinärvården kan skötas.

Borgå miljöhälsovårds tjänsteutbud inom veterinärvården inkluderar dessutom ett begränsat antal kompletterande marknadsmässiga tjänster, vilket i sin tur bidrar till att helheten av uppgifter inom veterinärvården kan skötas.

Beslut:
Förslaget godkändes.
